що суд не варто відносити до суб'єктів доказування, так як він перебуває над сторонами обвинувачення і захисту. Суд досліджує докази, подані сторонами, і здійснює правосуддя. Однак суд не є суб'єктом доказування, оскільки не збирає докази [5, с. 26].

Отже, підсумувавши варто сказати, що суб'єктами доказування в кримінальному провадженні є органи і особи, які в передбаченому порядку КПК України, мають певні обов'язки з приводу реалізації процесу доказування в кримінальному провадженні (отримання доказів та використання цих доказів для обґрунтування процесуальних рішень), а також мають право на активну участь у процесі доказування, здійснюючи свої процесуальні інтереси.

Список бібліографічних посилань: 1. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України.* 2013. № 9–10. Ст. 474. **2.** Погорецький М. А. Функціональне призначення оперативно-розшукової діяльності у кримінальному процесі : монографія. Харків : Арсіс ЛТД, 2011. 576 с. **3.** Грошевий Ю. М., Стахівський С. М. Докази і доказування у кримінальному процесі : наук.-практ. посіб. Київ : КНТ, 2006. 272 с. **4.** Савонюк Р. Ю. Слідчий як суб'єкт кримінально-процесуального доказування : дис. … канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2010. 230 с. **5.** Белкин А. Р. Теория доказывания : науч.-метод. пособие. М. : Норма, 2009. 429 с.

Одержано 19.10.2019

УДК 343.1

Ірина Олександрівна ПУГАЧ,
курсантка Університету державної фіскальної служби України;

Максим Юрійович ФЕДОРЯКА,
курсант Університету державної фіскальної служби України;

Анна Сергіївна АМЕЛІНА,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри фінансових розслідувань
Університету державної фіскальної служби України

ОСНОВНІ ФАКТОРИ ЗНИЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ТА НАПРЯМИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

У статті 1 Закону України «Про поліцію» зазначено, що поліція в Україні – це державний збройний орган виконавчої влади, який захищає життя, здоров'я, права і свободи громадян, власність,

© Пугач І. О., Федоряка М. Ю., Амеліна А. С., 2019

природне середовище, інтереси суспільства і держави від протиправних посягань [1, с. 379]. Однак деякі ситуації та їх наслідки з листопада 2013 – лютого 2014 рр. дуже чітко показали, що правоохоронні органи в Україні за власним призначенням не стали захисниками порушених прав суб'єктів правовідносин – громадян та юридичних осіб. Все відбулось навпаки, правоохоронну систему багато громадян сприймають як інструмент репресій та тиску держави та її окремих представників на економічних конкурентів, а також політичних опонентів.

Актуальність даної теми насамперед обумовлена сьогоднішніми реаліями життєдіяльності суспільства а саме такими проблемами як фанатичне прагнення до Євросоюзу без гарантування власної безпеки та без здійснення політики забезпечення добробуту для населення.

За період незалежності країни правоохоронні органи стали посідати досить важливе місце в житті громадян. Протеза весь цей час майже не було проведено реформ, котрі повинні були б підтримати правоохоронні органи на шляху перемін а також перетворень самого суспільства. Деякі проблеми правоохоронної діяльності і функціонування правоохоронних органів були дослідженні у роботах авторів: І. В. Арістової, О. М. Бандурки, О. С. Бодрука, С. В. Венедіктова, І. В. Зозулі, Г. Канєвського, А. Т. Комзюка, В. В. Конопльова, Н. П. Матюхіної, М. І. Мельника, А. Подоляка, Н. В. Сибільова, Т. О. Пікулі, М. І. Хавронюка, А. Хальоти, О. Шевченко, Ю. С. Шемшученка, В. К. Шкарупи.

Сьогодні в Україні відсутнє точне законодавчо закріплений перелік правоохоронних органів. У статті 2 Закону України від 23.12.1993 р. «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» є загальний їх перелік: органи прокуратури, внутрішніх справ, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних силах України, органи охорони державного кордону, органи доходів і зборів, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [2, с. 28]. Досить правильним буде приписати до правоохоронних органів саме ті, які у своїй діяльності і за змістом своїх завдань здійснюють функції охорони порушених прав і правозастосування з приводу їх відновлення. Проте і дане закріплення на перший погляд є перебільшеним. За такою ознакою до числа правоохоронних можна зарахувати всі органи, в роботі яких закріплені дані функції.

Варто зазначити, що звичайний громадянин під правоохоронними органами розуміє саме ті, які мають реалізувати функції

повсякденного захисту його власних прав, свобод та інтересів від різних злочинних посягань, і з працівниками яких йому частіше доводиться співпрацювати у повсякденному житті. Найчастіше для громадян – це органи міліції, прокуратури, СБУ, органи доходів і зборів, прикордонна служба. Дана складова найбільше потребує правоохоронної системи вимагає корінного реформування, і саме воно має стати одним із пріоритетних напрямків влади.

Слід відмітити що законодавство яке діє на сьогоднішній день суттєво перешкоджає проведенню фактичного реформування правоохоронної системи і кожного органу окремо, як суб'єкта цієї системи. Удосконалюючи кожний орган, створюючи нові правоохоронні органи та органи, що здійснюють поліцейські послуги (Національна поліція України відповідно до закону не є правоохоронним органом, проте здійснює правоохоронні функції), ми ніколи не досягнемо головної поставленої мети реформування правоохоронної системи України, бо не маємо уявлень, що ми хочемо отримати [3, с. 13–26].

За 25 років незалежності в Україні постійно проводиться реформування правоохоронних органів. Кожний новий Міністр МВС України, Генеральний Прокурор України, Голова Служби безпеки України говорять про реформування очолюваного правоохоронного органу, однак як свідчить сучасна практика та історія, якість діяльності правоохоронних органів знижується, а рівень їх корумпованості зростає.

Необхідно врахувати, що серед причин, які вказують на необхідність докорінного реформування правоохоронних органів, слід виділити найбільш актуальні: високий рівень корумпованості, перевищення окремими співробітниками міліції службових повноважень, використання посади для здійснення своїх бізнес-проєктів, пріоритет захисту заможних прошарків суспільства, перевага формальних показників у роботі, неякісна освітня, фізична та психологічна підготовка кандидатів на службу, маніпуляції відомчими прес-службами.

Дані проблеми сьогодні не вирішуються. Як наслідок збільшується управлінський апарат, який породжує нові звітні показники. Збільшується паперова робота. Діяльність підрозділів все менше стає прозорою та чистою для керівництва і суспільства. Діяльність «на показники» призводить до фальсифікації, направляє на незаконні методи роботи. В сучасній державі повинен бути створений надзвичайно сильний організаційно-інтелектуальний потенціал із залученням молодих науковців та практиків для проведення системної реформи правоохоронних органів.

На думку деяких науковців, дані органи мають ставити перед собою такі стратегічні запитання:

– Які проблеми має вирішити реформа правоохоронних органів?

– Якою має бути загальна концепція реформування правоохоронних органів держави?

– Якою має бути загальна мета реформування та які її функціональні складові?

– Що потрібно зробити для здійснення необхідних змін?

– Які наслідки проведення передбачуваних реформ? [4, с. 15–25]

Слід зазначити, що зараз існує дефіцит ресурсів та перші потреби у реформі. Таким чином, держава має розподілити, що є нагальним, що необхідним і що бажаним. Те що є бажане, можна виконати протягом деякого проміжку часу, що необхідне – у середньостроковій перспективі, і що нагальне – терміново. Потрібно встановити часові пріоритети реформи.

Окрім цього проблемні питання які мало обговорюються в Україні, але були визначенні закордонними експертами: це проблема української законодавчої культури пострадянського типу. Дана проблема визначається у надмірному нормативному закріпленні діяльності всіх без виключення органів і посадових осіб державної влади. Основною метою у будь-якому процесі реформування є прийняття єдиного нормативно-правового акта, який би на папері врегулював проблеми які існують сьогодні, а як ці норми функціонуватимуть у практичній діяльності – це питання не прогнозується і не обговорюється.

Особливе місце серед даних проблем посідає система оцінки та контролю діяльності правоохоронних органів. Кількість припинених кримінальних проваджень у ході слідства з ініціативи слідчого чи прокурора та виправдувальний вирок у суді не повинні сприйматися керівництвом як негативні показники для поліції, слідчого чи прокурора. Негативним показником має бути наявність обґрунтованих скарг на незаконні дії правоохоронних органів. Потрібно з часом розвантажити прокуратуру від завдань загального нагляду, для того щоб збільшити якість нагляду за роботою поліції та підтримку державного обвинувачення в суді. Привести до мінімуму бюрократичне навантаження через перелік звітів для статистики і керівництва. Заборонити будь-які додаткові звіти. Правоохоронці мають брати до уваги результати їх діяльності правозахисними організаціями та соціологічними службами. Громадська думка теж має стати складовою ефективності роботи. Керівництво правоохоронних органів має залучати до відкритих дискусій громадських експертів та спеціалістів [5, с. 190].

Отже, варто зазначити, що порушення прав людини, які збільшувались, закріплювались впродовж багатьох років та утворили цілий ряд правозахисників, які з радістю долучаться до перевантаження правоохоронних органів. Нагляд і контроль місцевих громад над поліцією створить умови для хорошої співпраці між правоохоронцями та громадянами. Проте, почавши реформування, варто не забувати про те, що неможливо провести реформу МВС, не зачепивши прокуратуру чи СБУ. Паралельно мають розпочатися реформи судів, державної служби та фіскальних органів.

Список бібліографічних посилань: 1. Про Національну поліцію : закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України.* 2015. № 40–41. Ст. 379. **2.** Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : закон України від 23.12.1993 № 3781-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 11. Ст. 50. **3.** Блистів Т. І., Колесник В. Т., Пригунов П. Я., Карпова К. В. Концептуальні підходи до визначення методологічної функції законодавчого забезпечення національної безпеки України. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія: Юридичні науки.* 2015. Вип. 4 (81). С. 13–26. **4.** Концепція реформування правоохоронних органів України (система кримінальної юстиції) (проект) // Тюремний портал : сайт. URL: http://ukrprison.org.ua/index.php?id=1285058160 (дата звернення: 15.10.2019). **5.** Реформування системи правоохоронних органів України та міжнародний досвід трансформації поліції в країнах Центральної та Східної Європи : матеріали Міжнар. круглого столу (м. Київ, 14 жовт. 2005 р.) / Нац. ін-т проблем міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. Київ, 2006. 190 с.

Одержано 17.10.2019

УДК 343.123.12(477)

Валерій Дмитрович ПЧОЛКІН,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального процесу,
криміналістики та експертології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ;
https://orcid.org/0000-0002-3379-5036

СУТНІСТЬ І ЗАВДАННЯ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Сучасні погляди науковців і практиків на проблему отримання й оцінки доказів в ході кримінального провадження ґрунтуються на можливості використання матеріалів оперативно-розшукової

© Пчолкін В. Д., 2019